

SKÅNSK FREMTID

Tidsskriftet udgives af Foreningen Skånsk Fremtid, stiftet 1992 i København.

Foreningens formål er at oplyse om Skånelandenes historie og nutid.

Redaktion: Knud J. Holdt (ansv.); epost: knud2020@hotmail.com. Eget tryk.

Sekretariat: Birthe Rostrup, Tværbommen 15, 1.tv., 2820 Gentofte; telefon: 39683111.

LARS B. FABRICIUS (1916-2007)

Onsdag 7. juli 1993 arrangerede Foreningen Skånsk Fremtid med Knud J. Holdt som turlleder en medlemstur til Kristianstads bymuseum, der viste en særudstilling om snaphanerne. Efter hjemkomsten blev foreningen kontaktet af et medlem, Lars B. Fabricius, der meget gerne ville have deltaget i turen, men måtte afstå, da hans hustru lige var død. Han klagede sin nød, hvilket førte til, at Knud J. Holdt tilbød ham en ekstra-tur på tomandshånd til Kristianstad, hvor det især var kirken fra 1628, Fabricius var interesseret i at besøge (se foto).

I 1993 var der lige åbnet en direkte bus-forbindelsen mellem Københavns hovedbanegård og Kristianstad via Dragør-Limhavn færgeren. Undervejs på turen blev der talt om mange ting, bl.a. om, hvor familienavnet Fabricius kommer fra, og om Lars Fabricius var i slægt med den kendte historiker Knud Fabricius. Det bekræftede han, at han var - med fælles forfader i første halvdel af 1700-årene. Selv var han søn af en overretssagfører i København, og hans oldefar

Kristianstad, station og kirke, september 2017

var den i zoologiske kredse verdenskendte Otto Fabricius (1744-1822), der som den første interesserede sig videnskabeligt for Grønlands fauna og beskrev denne i detaljer. Otto Fabricius blev siden udnævnt til titulær biskop og æresdoktor i teologi, virksomt ved Vor Frelsers Kirke i København. Han oversatte Ny Testamente og Første Mosebog til grønlandsk og udgav en grønlandsk grammatik og ordbog.

Turen til Kristianstad i 1993 var vellykket, og nogle måneder senere kontaktede Lars B. Fabricius igen og fortalte, at han havde et håndskrevet manuskript klar, der handlede om den skånske digter og præst (provst) Anders Hed-

wall (1885-1968). Fabricius bad Knud J. Holdt om hjælp til at få artiklen gennemset og maskinskrevet, hvilket skete. Derefter har den indtil for et par år siden været tilgængelig i en tekstscannet udgave på foreningens daværende internetsted. Da Fabricius' artikel er af historisk værdi - især for skånevenner - vil den nu blive offentliggjort på papir i dette nummer af Skånsk Fremtid (nr. 70, efterår 2017), opsætningsmæssigt bearbejdet af Knud J. Holdt, men tekstligt identisk med Fabricius' manuskript fra 1994. De ledsagende fotografier er optaget i september 2017. Fabricius spurgte i øvrigt, om det gjorde noget, at han brugte den gamle retskrivning fra 1948 (store bogstaver ved navneord osv.), som han var fortrolig med fra sine mange år i centraladministrationen (cand.jur., fuldmægtig). Nej, det var da helt fint. Fabricius gennemså og godkendte det maskinskrivne manuskript. Det er så denne tekst, der i dette nummer af Skånsk Fremtid offentliggøres på tryk for første gang under forfatternavnet L. B. Fabricius - hans foretrukne signatur.

Artiklen er for vigtig til at gå tabt for eftertiden; så nu findes den i hvert fald fordelt blandt Foreningen Skånsk Fremtids medlemmer og hos andre, som får bladet tilsendt - samt i et par statslige arkiver. *kjh*

NAVNET FABRICIUS

Hans Fabricius (1696-1755) var sognepræst (provst) i Rudkøbing. Han var far til Otto Fabricius, der beskrev Grønlands dyreliv. Otto Fabricius' tipoldebarn (4. led) er Lars B. Fabricius (27/12 1916 - 17/1 2007), der skrev sig L. B. Fabricius. Han har forfattet biografier om bl.a. sin forfader, grønlandsforskeren Otto Fabricius (1744-1822), om sin egen far, overretssagfører Otto Fabricius (1883-1954), og om de to store Skånelands sønner David Berndt Assarsson (1892-1955) og Anders Severus Hedwall (1885-1968). Artiklen om Hedwall fra 1994 kan læses her i bladet på siderne 3-7.

Navnet Fabricius er en præstlatinisering af ordet smed, hvilket antyder, at der nok har været en smed blandt forfædrene. Der findes flere separate slægter med efternavnet Fabricius. En af de mere kendte nedstammer fra gårdmand Rasmus Smed (død 1650) fra Finstrup på Fyn. Finstrup lå ca. 5 km nordøst for Faaborg; men landsbyens jorder er formentlig blevet inddraget af det nærliggende gods under den tyske enevælde - og navn og landsby derfor slettet fra landkortet. Finstrup kirke blev nedrevet før reformationen, men markstensfundamentet kan stadig ses en km øst for Diernæs. Fra Rasmus Smed nedstammer ovennævnte Hans Fabricius (f. 1696).

Oprindelsen til ordet smed er uvis, men det findes i de fleste 'germanske' sprog - herunder gotisk. Ordet har velsagtens oprindeligt været brugt bredt om enhver håndværker, der arbejder i træ, sten, metal eller andet materiale. Sml. at man på oldnorsk kunne tale om en skosmed (skomager), en stensmed og en ølsmed (ølbrygger). I nyere tid bruger vi ord som guldsmed, sølvsmed, grovsmed, klejnsmed, cykelsmed, låsesmed osv. Eller billedligt: rimsmag og rænkesmed. Et forslag til etymologi er en rekonstrueret rod *smi- med betydningen 'skære, arbejde med et skarpt redskab'.

Det latinske navneord faber, der normalt oversættes med smed, betegner en håndværker, der arbejder i hårde materialer. Det oprindelige sprog billede skulle her være 'at føje noget sammen, forme, skabe'. En afledning til faber, latinens fabrica (ars), betyder 'værksted' (fabrik); heraf verbet fabricare, 'fabrikere'. Tillægsordet hertil er fabricius, der genfindes i det italienske efternavn Fabrizio (Fabrizi). Men også kortformen faber anvendes som efternavn, i Frankrig som (le)Febre (Faivre), i spansk som Fabio osv.

En ældre bror til grønlandsfareren Otto Fabricius hed Christian Fabricius (1736-1786), og han virkede som sognepræst i Lejrskov, vest for Kolding.

Hans søn hed Hans Fabricius (1771-1847) og var sognepræst i Sjørring, vest for Thisted. Hans søn igen hed Adam Fabricius (1822-1902); og også han var sognepræst (sidst i Tranbjerg, syd for Aarhus), men tillige historisk forfatter ('Illustreret Danmarks-historie for Folket'; første udgave 1853-1855).

Adam Fabricius var far til Knud Fabricius (1875-1967), der modtog Københavns Universitets guldmedalje for besvarelsen af en prisopgave (1901-1902), så lydende: 'En Fremstilling af Nationalitetsskiftet i de skånske Landskaber i de nærmeste Slægtled efter 1658'.

Blandt skånevenner er Knud Fabricius mest kendt for sit livsværk 'Skaanes Overgang fra Danmark til Sverige', hvis bind 1 og 2 udkom i 1906, mens bind 3 udkom i 1952 og bind 4 i 1958 (300-året for Roskilde freden). Knud Fabricius favnede bredt i sine historiske arbejder og virkede som historie-professor i København i årene 1917-1946.

Lars B. Fabricius' far, overretssagfører Otto Fabricius (f. 1883), var tipoldebarn (4. led) efter sognepræsten/provsten i Rudkøbing, Hans Fabricius (f. 1696), via dennes søn Otto Fabricius (f. 1744), mens historikeren Knud Fabricius (f. 1875) ligeledes var et tipoldebarn, men via den ældre søn Christian (f. 1736). De var således i samme slægtled. *kjh*

KONTINGENT

Medlemskab i Foreningen Skånsk Fremtid opnås ved at indbetale kontingent på foreningens bankkonto: reg.nr. 1551, kontonr. 0000640018 (Danske Bank). Årskontingent er 175 kr., men for pensionister og studerende 100 kr. Oplys navn og postadresse ved indbetalingen. Gaver modtages med glæde (samme kontonummer). Har du som medlem glemt at betale, håber vi på din snarlige fornyelse af medlemskabet.

JULEMØDE I HELSINGØR

Lørdag 2. december 2017 kl. 13.00
Helsingørs Kgl. Privilegerede Skydeselskab
Stengade 46, 3000 Helsingør
Adgang gennem porten ved apoteket
Årets julefrokost finder også i år sted i Skydeselskabets festlokale. Alsidsig og traditionel julemenu. I alle årene siden 1993 har venner af Skånelandene holdt deres årlige julemøde den første lørdag i december måned. I år sker dette således for 25. gang. Prisen pr. deltager er 260 kr., eksklusive drikkevarer. Betaling ved fremmøde. Varighed: ca. tre timer.

Tilmelding inden 25. november til knud2020@hotmail.com eller sekretariatet.

Arrangør: Foreningen Skånsk Fremtid og Dansk-Skaansk Forening.

Alle venner af Skånelandene er velkomne.